

„Hádész karon fog” Mohai V. Lajos: *Rózsa utca, retrospektív*, PRAE.HU – Palimpszeszt, 2017.

Hosszú és mégis egységes utat jár be Mohai V. Lajos *Rózsa utca, retrospektív* című verseskötetében. A visszaemlékezés terei, ciklusonként némileg más hangütésekkel, jellegzetes poétikai világot tárnak az olvasó elé, amelyekben a monologizáló beszédmód keveredik a lírai szabadversek képi logikájával, és helyenként bizonyos esszéisztikus hatásokkal. Verseskönyvben ez utóbbi hatások jelenléte különösen érdekes, mondhatni szokatlan, de nem zavarja meg a befogadás élményét.

A közelmúltban József Attila-díjjal jutalmazott szerző széleskörű mesterségbeli tudását is bizonyítják a sokrétűség e mozaikjai. E sajátos, prózai betétekkel kevert lírai szövegegységekben a költő gyermek- és ifjúkorának meghatározó elsődleges tapasztalatai és olvasmányélményei egyaránt fontos szerephez jutnak. Talán itt érhetjük leginkább tetten a kötet szerzőjének egyedi hangoltságát: ő úgy „alanyi költő”, hogy a teljes világirodalom általa érzelmileg feldolgozott szerzői, könyvei az életsors és az alkotás termékenyítő mozzanataivá váltak – nem pusztán párbeszédet folytat velük.

A *Rózsa utca, retrospektív* négy fő ciklusa közül – a többihez képest – technikai szempontból némileg eltérő a nagyrészt négysoros, párrímes szakaszokból álló *Hádész címere*. A *Százegyedik Út*, a *Hádész parancsa* és a *Melancholia nostalgica* viszonylag hasonló lüktetésű, de némileg eltérő tematikájú prózaversekből építkezik. Az alvilág görög istenének szerepe nem csak a címekben meghatározó: jelenléte az egész kötet mondanivalóját átlengi, és sötét, de nemes patinával vonja be a visszaemlékezések lapjait. A költő azonban pokoljáró hermészi hírvivőként szót ért az elmúlás urával, soraiban megelevenednek egy letűnt korszak szereplői és tájai, a szinte mániákusan megidézett szenesemberek és lovaik, Kanizsa és a Ménesi út, a halott rokonok, akik a gyermekkor utolsó óraütésétől, mint egy túlvilági gong jelzésére, mégis mind feltámadnak Mohai költeményeiben.

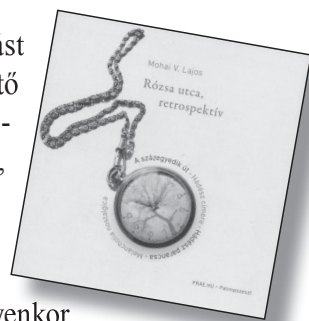
A már említett esszéisztikus megszólalásmód a *Melancholia nostalgica* ciklusában a legsűrűbb, Hrabaltól, a Chandlert fordító Tandorin át sok szerző és regényalak felbukkan itt, és csak a végén jövünk rá, hogy valódi lírai alkotásokat olvastunk, szintén Há-

dész közelségében. A befogadást – látszatra – mintegy elidegenítő aktusaival ebben a részben mesteri légkört teremt az elbeszélő, akár a „nemes ponyva” kemény öklű Philip Marlowe-járól értekeznek, akár naplószerű visszaemlékezéseket szúr közbe, és ilyenkor bizonyosak lehetünk abban is, hogy a megélt valóság és az irodalom élvezete között valójában nincs semmilyen különbség.

„A személyes sors – mint azt Mohainál megszokhattuk – személyes olvasmányélménnyé tükröződik szét” – írja Bánki Éva. Ez a betűfaló, a létezés ezer csáppal letapogatni képes, ösztönös viszonyulás a saját szövegek regisztereit is meghatározza, szervesen beépül a poézis egészébe. A költő hermészi útja során korszakokat jár be, gyöngyöket hoz fel a mélyből. Attól a pillanattól kezdve, amikor „Isten kezéből kihull a naptár”, magára marad, a maga emlékeivel, derűjével és iszonyatos terheivel, amelyeket nagy terjedelmű verseiben aprólékosan feldolgoz, kiír, s így mintegy „körüludvarolja a halált” (Szakolczay Lajos). A kötetnek mégis „élethangulata” van, víz alatti fénytükrözései, évszakvonulások, helyek és idők panoptikumaival.

A *Százegyedik Út* kikövezett sorai az egész könyvön át kanyarognak, a későbbi ciklusokban is „sétálhatunk” rajtuk, visznek magukkal; ismerősökként köszönnek ránk a holt szereplők, düledező házak. A közel negyvenoldalas költemény teljességre törő vállalkozás, filozofikus jegyzetekkel tarkított álombeszéd. Szinte önéletrajzi elégiaként is olvasható, hiszen, többek között, a szülővárosából elkerült szerző felnőtté válását is végigkísérhetjük a Rózsa utcai elvárársolt kastélytól a budai Krisztinavárosig, Farkasrétig. *A bátyám hazavitte a halált* című kötetében Mohai V. Lajos a próza eszközeivel már alaposan feltérképezte a múltját és emlékeit, hosszú monológokban számolt be azokról a belső eseményekről, amelyek a *Százegyedik Út* és valójában az egész verseskötet gondolati háttérét képezik. „A múlt labirintusaiban való járkálásnak sohasem éreztük a kockázatát, pedig megvolt, csak nem vettük észre. [...] Az emlékezés, a múlt faggatása vajon kihágás az étellel szemben, kérdezem azóta megszágyenülten magamtól, amiért súlyos árat kell fizetnünk?”

A költészet ott kezdődik, amikor ezek a visszaemlékezések, a komplex és egymással finom kapcsolatban

lévő képzetek sorozatai metaforikus láncolatokban tolulnak fel a mélytudatból. A kötet tele van olyan idézhető mondatokkal, amelyek önmagukban is magas fokú versélményt nyújtanak; a szerző jól szabályozza a líra és az expresszivitás gyújtóanyagait. A sebesség a „mindent-kimondás” vágyától egyszerre zaklatott és melankolikusán hátráló, szinte révedező, miközben hatalmas időt és tereket járunk be a költeményekben. A *Százegyedik Út* látomása az elbeszélő én saját és személyen túli emlékeiből készíti költői relikviákat, álomképeket, de megélt valóságaitól szándékosan nem távolodik el: „Álmodtam róla, hogy aranykezü / sörfőzők ivadékaként láttam meg a napvilágot.” A gyermek idők aranykorába máris hrabali regényalakok, fejüket égnek szegező lovak suhannak, amelyeket a filológiai hajlamoktól átszűrt ihletanyag csempész be az egykori Kanizsa mindennapjaiba. Mohai afféle magánzóként, budai könyvtárszobájából a költészet lupéján (nagyítóüvegén) keresztül szemléli a múltat, egy helyben utazik, egy fotel páholyában, miközben a kozmosz távlati is benépesülnek, emberi közelségbe hozva a versbeli szereplőket. Az anyai körömcipő hegye, amely láthatatlanul kötötte össze „a konyhakő mintáit az univerzummal”, a gyermeki perspektíva megidézése a jelen fókuszából. A kozmosz megjelenítése antropomorfizáló képalkotással történik: „a Föld szélén szempillaív a hajnal, / láthatatlan égitestekkel szépítkezik a mozdulatlan / messzeség.” Más szöveghelyek – például „a lépcső alatt szertár bújt meg a felejtés / tárgyilagos pókhálóival, / a mennyezethez szorított bolthajtás / ívében kerékpárküllöket pengetett a Nap” – kitűnő példák Mohai teljességet átfogni képes szemléletére.

A *Százegyedik Út* hosszúversében is akadnak elidegenítő effektusok, idézetek és hivatkozások, amelyek, mint például Weöres vagy Pilinszky verssorai, Kosztolányi rímjátékai, Zelk *Sirálya*, még akár bele is illeszkednek a szövegbe, de amikor az irodalmár és a költő szerepet cserél, ott valami szándékos „írói beavatkozást” sejtünk, és funkcióival sem lehetünk mindig tisztában: „az éjszaka teljesebb világ

a nappalnál, / szárnyalása gyöngyházzsínű vágyakozás, / ahogy Vörösmarty gyönyörű versében is / olvasható.” Máshol a csatos üvegekkel megrakott ládát szívükre ölelő sörivók látványa az addigi méltóság-teljes sorokat megakasztó értekezésbe fordul: „az én melodramatikus antropológiám kezdetei ők, / szívesen lyukadok ki az emlékezésben náluk, / ott bontotta szirmait előttem a periféria költészete”. Ez a regisztereket, stílusokat variáló eszköztár – a kisebb, olykor meglepetéseket okozó szövegvilágbeli eltéréseitől függetlenül – magas nivójú költészetet eredményez.

Mohai az „irodalom ódivatú hitével élve” idézi meg évtizedekkel ezelőtti ifjúságát; hódézi korszakok videokazettáit bámulja, régi versekből idéz, halott költőtársakkal koccint, és mindig ott áll, szemrevételez az elmúlás határvidékein, ahol már a jelenlét érzéki benyomásai sem bizonyíthatóak, ezért kell a versek erejével valami megfoghatóba kapaszkodnia: „hiába láttam, hogy jégtáblák fogságában csikorogtak a partok, / eldöntetlen, vajon a tenger volt-e, / vagy a megfagyott emlékezet.” A kanizsai Hold életfogytig világít, fénye kiolthatatlanul ragyog a Ménesi úton, a halottas koporsók fölött, a Krisztinaváros lakásaiban, és a költő makacs terheit sem képes lerakni, mindig „szilánkosra taposott gyalogutakon” viszi tovább a tudattalan zsákjaiból kipakolt emlékrögöket. Immár az Üveghegy túloldalán, amelyet nem deszka-kerítés határol, hanem egy polgári otthon, a felnőtt élet csendes káosza és a jótékony könyvespolcok. Az egész világ egy zarándokhely, amely felé a százegyedik út kanyarog.

A *Rózsa utca*, *retrospektív* emlékezetes és megrendítő alkotás, párbeszédre hívja az olvasót, közös visszatekintésekre, Hádész csarnokából vissza az életbe – még akkor is, ha a kötet utolsó soraiban azt olvashatjuk: „Életem pusztulásra ítélt tükre Anyám szeme marad.” A zarándoklás azonban, bármerre vesszük is az irányt, sohasem érhet véget.

Boldogh Dezső